

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Інститут економіки

(інститут)

Фінансово-економічний

(факультет)

Кафедра туризму та економіки підприємства

(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістра

(бакалавра, спеціаліста, магістра)

Студента Раджаблі Раджаб Фарадж огли

(ПІБ)

академічної групи 051М-19-2

(шифр)

спеціальності 051 «Економіка»

(код і назва спеціальності)

спеціалізації¹

за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства

(офіційна назва)

на тему «Обґрунтування напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання»

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Медведовська Т.П.			
розділів:				
1	Медведовська Т.П.			
2	Медведовська Т.П.			
3	Медведовська Т.П.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Шаповал В.М.			

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

туризму та економіки підприємства

(повна назва)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ **2020 року**

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

ступеня _____ магістра

(бакалавра, спеціаліста, магістра)

студенту Раджаблі Р.Ф. огли академічної групи _____ 051М-19-2

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності _____ 051 «Економіка»

спеціалізації¹ _____

за освітньо-професійною програмою _____ Економіка підприємства

(офіційна назва)

на тему «Обґрунтування напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____ № _____

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання	1.1. Сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства 1.2. Аналіз основних чинників конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання 1.3. Особливості управління конкурентоспроможністю підприємства	01.09.2020- 20.09.2020
Аналіз та оцінка конкурентоспроможності ТОВ «Універсал Агро»	2.1. Загальна характеристика підприємства 2.2. Аналіз конкурентоспроможності підприємства 2.3. Оцінка маркетингового середовища підприємства	21.09.2020- 21.10.2020
Обґрунтування напрямків підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Універсал Агро» в ринкових умовах господарювання	3.1. Обґрунтування необхідності підвищення конкурентоспроможності підприємства 3.2. Удосконалення виробничої структури підприємства як умова підвищення його конкурентоспроможності 3.3. Підвищення якості продукції як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства	22.10.2020- 22.11.2020

Завдання видано _____

(підпис керівника)

(прізвище, ініціали)

Дата видачі _____

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	8
1.1. Сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства	8
1.2. Аналіз основних чинників конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання	19
1.3. Особливості управління конкурентоспроможністю підприємства	30
1.4. Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «УНІВЕРСАЛ АГРО»	39
2.1. Загальна характеристика підприємства	39
2.2. Аналіз конкурентоспроможності підприємства	47
2.3. Оцінка маркетингового середовища підприємства	55
2.4. Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «УНІВЕРСАЛ АГРО» В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	63
3.1. Обґрунтування необхідності підвищення конкурентоспроможності підприємства	63
3.2. Удосконалення виробничої структури підприємства як умова підвищення його конкурентоспроможності	77
3.3. Підвищення якості продукції як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства	81
3.4. Висновки до розділу 2	89
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. Підприємство є основним суб'єктом господарювання національної економіки. Між підприємствами, які виробляють подібні товари або надають схожі послуги, виникає суперництво, тобто конкуренція, яка змушує суб'єкти господарювання не зупинятися на досягнутому, а постійно рухатися й самовдосконалюватися. За таких умов підприємства завжди прагнуть порівняти себе з конкурентами і перевершувати їх. Перемагають у конкурентній боротьбі саме ті виробники, конкурентоспроможність яких кількісно та якісно відрізняється від інших. У зв'язку з чим актуалізується проблема визначення саме таких основних характеристик конкурентоспроможності товарів, послуг і підприємств в цілому, що найбільше цьому сприяють.

Дослідження конкурентоспроможності підприємства в умовах економічної ситуації, яка склалась в Україні, дає змогу розглядати її як комплексну характеристику потенційних можливостей забезпечення конкурентних переваг в перспективі, яка доступна для огляду. Джерелами конкурентних переваг є прогресивна організаційно-технологічна і соціально-економічна база підприємства, вміння аналізувати та своєчасно здійснювати заходи щодо зміцнення конкурентних переваг. Останнє слід відзначити особливо, тому що аналіз та оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства необхідні на всіх ступенях виробничого та позавиробничого процесу.

З посиленням конкуренції на ринку, і, як наслідок, боротьби за споживача, підвищення конкурентоспроможності підприємства та продукції стало першочерговим завданням товаровиробника, рішення якого ускладнюється низьким рівнем ефективності діяльності підприємств і порівняно низькою платоспроможністю покупців, що не стимулює створення вигідних конкурентних позицій вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Питання конкурентоспроможності є об'єктом глибокого і всебічного вивчення широкого кола як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів.

Основою досліджень теоретичних аспектів конкурентоспроможності виступають праці таких видатних представників світової економічної думки, як Е. Альтмана, І. Ансоффа, Т. Бейтмена, Д. Болла, П. Друкера, Ф. Котлера, Ж-Ж. Ламбена, В. Маккалаха, К. Макконнелла, М. Портера, А. Стрікленда, А. Томпсона та ін. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів проблеми конкурентоспроможності зробили вітчизняні вчені. Серед них Г.Л. Азоєв, В.Д. Базилевич, Н.Є. Скоробогатова, З.М. Борисенко, А.С. Гальчинський, Б.М. Данилишин, П.С. Зав'ялов, Г.Ю. Ткачук, В.П. Семиноженко, А.О. Старостіна, Р.А. Фатхутдінов та інші.

Об'єкт дослідження – стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання.

Метою магістерської роботи є обґрунтування напрямків підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Універсал Агро». Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання:

- досліджено сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства;
- проаналізовано основні чинники конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання;
- проаналізовано особливості управління конкурентоспроможністю підприємства;
- проаналізовано та здійснено оцінку конкурентоспроможності ТОВ «Універсал Агро»;
- обґрунтовано необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- доведено необхідність удосконалення виробничої структури підприємства як умови підвищення його конкурентоспроможності;

– обґрунтовано шляхи підвищення якості продукції як чинника забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Методи дослідження. При проведенні наукових досліджень, залежно від поставлених завдань було використано наступні методи: *логічного узагальнення* (при формуванні висновків), *системного підходу* (при обґрунтуванні основних напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємства), *економіко-математичного моделювання* (для оптимізації виробничої структури підприємства), *статистичні методи* (при проведенні аналізу показників господарської діяльності підприємства) та інші.

Інформаційною базою дослідження: теоретичною й методологічною базою дослідження стали діалектичний метод пізнання, економічні закони і категорії, нормативно-правові та методичні документи, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених із загальної економічної теорії, проблем конкурентоспроможності продукції та підприємств і напрямків її підвищення; матеріали первинної звітності ТОВ «Універсал Агро».

Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що автором удосконалено теоретичні, методологічні та організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання, зокрема:

– автором обґрунтовано принципи формування моделі управління якістю продукції з врахуванням особливостей такого управління на сучасному етапі розвитку ТОВ «Універсал Агро». Проаналізовано сучасний стан управління якістю і його специфіку у ТОВ «Універсал Агро». Досліджено перспективи побудови механізму управління підприємством на основі зростання якості продукції. Розроблено рекомендації щодо забезпечення ефективності системи управління якістю продукції та формування ефективної моделі розвитку підприємства на основі трансформації систем управління якістю. Запропоновані стратегії розвитку підприємств галузі на основі вдосконалення системи управління якістю продукції. В результаті впровадження запропонованих заходів ТОВ «Універсал Агро» підвищить свій рівень конкурентоспроможності, так як

загальна конкурентоспроможності збільшиться на 0,25 пунктів. Тобто, за рахунок впровадження запропонованих заходів ТОВ «Універсал Агро» перевищить за рівнем конкурентоспроможності підприємство-конкурент.

Практична значимість роботи полягає у тому, що результати дослідження створюють необхідне підґрунтя для подальшого системного вивчення проблем підвищення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах господарювання та в розробці конкретних рекомендацій для ТОВ «Універсал Агро», зокрема розроблено пропозиції щодо вдосконалення засад формування системи управління конкурентоспроможністю шляхом оптимізації використання ресурсного потенціалу та підвищення якості продукції.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Структура роботи відбиває логіку дослідження та особливості характеру розробки наукової проблеми. Основний зміст дипломної роботи викладено на 101 сторінці. Дипломна робота містить 13 таблиць та 12 рисунків. Список використаних джерел включає 65 найменувань.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднені на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Детермінанти сталого розвитку суспільства в умовах глобалізації» (м. Дніпропетровськ, 2019 р.).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Конкурентоспроможність підприємства – це його перевага по відношенню до інших підприємств даної галузі всередині країни і за її межами. Конкурентоспроможність підприємства може бути оцінена тільки в рамках групи підприємств, що відносяться до однієї галузі, або підприємств, що випускають аналогічні товари (послуги). Конкурентоспроможність можна виявити тільки порівнянням між собою цих підприємств як в масштабі країни, так і в масштабі світового ринку. Метою формування конкурентоспроможності підприємства має стати забезпечення його сталого функціонування за будь-яких економічних, політичних, соціальних та інших змін зовнішнього середовища. Цей процес складається із певної кількості етапів, які пов'язані між собою логічною послідовністю.

2. Під чинниками конкурентоспроможності розуміють сукупність тих явищ і процесів виробничо-господарської діяльності підприємств та соціально-економічного життя суспільства, які викликають зміну абсолютної та відносної величини витрат на виробництво і реалізацію продукції, а в результаті – зміну рівня конкурентоспроможності самих підприємств. Запропоновано класифікувати чинники конкурентоспроможності підприємств на техніко-економічні, комерційні і нормативно-правові на основі розподілу чинників конкурентоспроможності на внутрішні та зовнішні. В загальному до чинників зовнішнього середовища можуть бути віднесені: рівень розвитку економіки країни, державне регулювання економіки (оподаткування, кредитно-фінансова і банківська системи, законодавче забезпечення бізнесу, система зовнішньоекономічних зв'язків і т. д.), система комунікації, організація вхідних матеріальних потоків (сировина, напівфабрикати, що комплектують, запчастини), чинники, що визначають споживання продукції (ємність ринку, вимоги споживача до якості продукції і умов постачання, канали збуту, динаміка руху товару), рівень конкуренції.

3. З'ясовано, що управління конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції являє собою складний багаторівневий та

всеохоплюючий процес, націлений на виявлення, формування та застосування конкурентних переваг на кожному етапі виробництва сільськогосподарської продукції, з метою нарощування рівня її конкурентоспроможності та, відповідно, ефективності, а в умовах стогодення, втримання його на досягнутому рівні. Система управління конкурентоспроможністю підприємства (товарів, робіт, послуг) – це сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для створення і реалізації умов, які сприятимуть створенню конкурентних переваг для підприємства (товарів, робіт, послуг) у теперішньому чи майбутньому бізнес-середовищі

4. Загальна земельна площа ТОВ «Універсал Агро» представлена землями сільськогосподарського призначення загальна площа яких становить 2971 га, які на 97,8 % відведені під рілля. Площа сільськогосподарських угідь за період 2015-2019 рр. зменшилася на 3,63 % або на 112 га за рахунок скорочення кількості взятих в оренду земельних паїв. Коефіцієнт спеціалізації господарства дорівнює 0,49, отже ТОВ «Універсал Агро» має високий рівень спеціалізації вирощування зернових культур з розширеним виробництвом насіння соняшнику. Чисельність працівників в ТОВ «Універсал Агро» зменшилася на 15 осіб, що становить 21,74 %. При цьому величина результативних показників діяльності в розрахунку на одного працюючого також збільшилася, що зумовлено збільшенням величини даних показників. Так, приріст річної продуктивності склав 52,74 %, а вихід прибутку в розрахунку на одного працюючого збільшився в 2,25 разів. В 2019 році в порівнянні з 2015 роком вартість основних засобів збільшилась в 4,41 рази що призвело до зростання фондоозброєності в 5,63 рази. Оскільки темпи зростання вартості основних засобів випереджають темпи зростання площі сільськогосподарських угідь, то фондозабезпеченість за період 2015-2019 рр. зросла в 4,57 рази. Виробництво валової продукції в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшилось на 24,04%, за рахунок скорочення площі сільськогосподарських угідь при значному зростанні вартості валової продукції. Рівень валового доходу і прибутку в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшився на 86,48 % та 82,53 %, відповідно. Не зважаючи на збільшення

величини прибутку і валового доходу рентабельність діяльності підприємства зменшилася на 0,37 в.п., що зумовлено перевищенням приросту витрат над зростанням доходу.

5. Для оцінки конкурентного профілю ТОВ «Універсал Агро», порівняно з його головними конкурентами (ТОВ «Вікторія», ТОВ «АБВ»), було складено матрицю за ключовими факторами успіху. Після проведеного дослідження ми дійшли висновку, що підприємство ТОВ «Універсал Агро» є конкурентоспроможним, проте якість продукції є низькою, а ціна дещо завищеною. Тому слід розробити стратегію для підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

6. Пропонуємо стратегічне управління конкурентоспроможністю ТОВ «Універсал Агро» розглядати як складну конструкцію його елементів, які характеризуються принципами, етапами, методами оцінки та прогнозування, видами стратегії. Основним напрямком управління конкурентоспроможністю ТОВ «Універсал Агро» повинен стати акцент на стратегічних пріоритетах системи маркетингу, оскільки саме тут забезпечується розробка і реалізація перспективних конкурентних переваг.

7. Для визначення спеціалізації господарства використано модель оптимізації виробничо-галузевої структури сільськогосподарського підприємства, завдання якої полягає у визначенні виробничої структури. У результаті впровадження запропонованих заходів буде досягнуте оптимальне співвідношення посівних площ, що дозволить збільшити обсяги виробництва. Отже, за рахунок оптимізації посівних площ товарних культур в галузі рослинництва приріст прибутку складе 418 тис. грн., що дозволить збільшити рівень рентабельності продукції на 7,09 в.п.

8. З метою підвищення конкурентоспроможності підприємства обґрунтовано принципи формування моделі управління якістю продукції з врахуванням особливостей управління на сучасному етапі розвитку ТОВ «Універсал Агро». Для цього проаналізовано сучасний стан управління якістю і його специфіку у ТОВ «Універсал Агро». Досліджено перспективи побудови

механізму управління підприємством на основі зростання якості продукції. Розроблено рекомендації щодо забезпечення ефективності системи управління якістю продукції та формування ефективної моделі розвитку підприємства на основі трансформації систем управління якістю. Запропоновані стратегії розвитку підприємств галузі на основі вдосконалення системи управління якістю продукції. В результаті впровадження запропонованих заходів ТОВ «Універсал Агро» підвищить свій рівень конкурентоспроможності, так як загальна конкурентоспроможність збільшиться на 0,25 пунктів. Тобто, за рахунок впровадження запропонованих заходів ТОВ «Універсал Агро» перевищить за рівнем конкурентоспроможності підприємства-конкуренти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Ю.О. Фактори розвитку конкурентоспроможності фермерських господарств / Ю.О. Авраменко // Агросвіт. – 2016. – № 24. – С. 73-81.
2. Азарова А.О. Розрахункові методи оцінювання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / А.О. Азарова, О.В. Житкевич // Економічний часопис-XXI. – 2013. – №3-4(1). – С.93–95. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4\(1\)_27.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_3-4(1)_27.pdf)
3. Варава Л.М. Управління конкурентоспроможністю на підприємствах сировинних галузей: монографія / Л.М. Варава, О.А. Темченко. – Кр. Ріг: Видавничий центр КТУ, 2009. – 254 с.
4. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки. / З.С.Варналій, О.П. Гармашова. – К. : Знання України, 2013. – 387 с.
5. Варналій З.С. Конкуренція і підприємництво: монографія / З.С. Варналій ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання України, 2015. – 463 с.
6. Галінська А.В. Фактори формування конкурентоспроможності підприємств АПК та їх маркетингова складова [Електронний ресурс] / А.В. Галінська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2014. – Вип. 5. – С. 90-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsna_ekon_2014_5_22.pdf
7. Гетьман О.О. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності підприємства на засадах маркетингу: монографія / О.О. Гетьман. – Дн-ск: ДДФА, 2011. – 208 с.
8. Голік В.В. Рейтингова оцінка конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / В.В. Голік // Вісник Київського національного ун-ту технологій та дизайну. Серія : Економічні науки. – 2015. - № 3. - С. 27-37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2015_3_5
9. Голубкова Е.Н. Маркетинговое управление товаром: учебное пособие для вузов / Е.Н. Голубкова, Р.Р. Сидорчук. – М.: Дело и Сервис, 2012. – 170 с.
10. Горьовий В.П. Менеджмент фермерських господарств / В.П. Горьовий,

С.В. Тимчук ; Уманський нац. ун-т садівництва. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 366 с.

11.Гринь В.І. Складові та чинники формування та етапи й інструменти управління підвищенням конкурентоспроможності сільськогосподарських галузей в Україні / В. І. Гринь // Молодий вчений. – 2016. – № 4. – С. 47-51.

12.Гусева М.Н. Маркетинг в строительстве: учеб. пособие / М.Н. Гусева, И.З. Коготкова. – М.: Книжный мир, 2011. – 320 с.

13.Даниленко В.В. Методичні особливості оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / В.В. Даниленко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2016. – Вип. 172. – С.86-101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_172_12

14.Добрянська Н.А. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства / Н.А. Добрянська, М.О. Варгатюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 20. – С. 84-87.

15.Доленко Л.Х. Теория стратегии предприятия / Доленко Л. Х. – Одесса : Астропринт, 2009. – 158 с.

16.Єсаулов В.А. Оптимізація виробничої структури сільськогосподарських підприємств як умова підвищення конкурентоспроможності їх продукції / В.А. Єсаулов // Агросвіт. – 2016. – № 6. – С. 80-86.

17.Журан Е.А. Оценка конкурентоспособности предприятия с использованием современных информационных технологий [Електронний ресурс] / Е.А. Журан, И.О. Абаза // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – №3. – С.188–193.

18.Зернюк О.В. Оцінка та напрями удосконалення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства / О.В. Зернюк, К.О. Борщ // Економічний форум. – 2016. – № 3. – С. 200-205.

20.Калетнік Г.М. Менеджмент та маркетинг: навч. посібник / Г.М. Калетнік, В. М. Ціхановська, О. М. Ціхановська. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 580 с.

21.Касич А.О. Теоретичні та практичні аспекти управління

конкурентоспроможністю підприємства / А.О. Касич, Д.О. Глущенко // Економіка та держава. – 2016. – № 11. – С. 65-70.

22.Касян С.Я. Маркетингові комунікації у процесі формування конкурентних переваг підприємств [Електронний ресурс] / С.Я. Касян // Економічний простір. – 2013. – №77. – С.174–182. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_77_19.pdf

23.Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства/ С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась – К. КНЕУ, 2006. - 527с.

24.Кныш М. И. Конкурентные стратегии : Учебное пособие / Кныш М. И. – СПб., 2009. – 495 с.

25.Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія: монографія / В. А. Павлова [та ін.] ; Дніпроп. ун-т економіки та права. – Дн-ськ : ДУЕП, 2011. – 352 с.

26.Копич І.М. Математичні моделі в менеджменті та маркетингу: навчальний посібник / І.М. Копич, В.М. Сороківський, В.І. Стефаняк. – Львів : Новий світ - 2000, 2011. – 376 с.

27.Красноручський О.О. Адаптаційний інструментарій управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств / О.О. Красноручський, Ю.О. Зайцев // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Т. 1, № 1. – С. 100-113.

28.Крупіна С. Система управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / С. Крупіна, Н. Яблонська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2016. – № 4. – С. 133-143. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_4_13

29.Курбацька Л.М. Маркетинговий механізм забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Л.М. Курбацька. // Ефективна економіка. – 2013. – №3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_75

30.Лошенюк І.Р. Маркетингове управління конкурентоспроможністю торговельного підприємства / Лошенюк І.Р. // Економічні науки. – Луцьк, 2007. – Вип. 4 (14). – Серія: Економіка та менеджмент. – С. 194 – 203.

31.Маврова В.В. Управління конкурентоспроможністю підприємств в Україні / В.В. Маврова // Молодий вчений. – 2018. – № 7. – С. 78-80.

32.Мандич О.В. Компоненти розробки стратегій підвищення конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Мандич // Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 130-134. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2016_1_16

33.Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Ю.М. Мануйлович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №4. – С.274–282. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mimi_2013_4_28.pdf

34.Маркетинг: учебник / под ред. В.В. Герасименко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М, 2010. – 416 с.

35.Медяник О.І. Інтеграція факторного та проектно-орієнтованого підходу до оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств [Електронний ресурс] / О.І. Медяник // Управління розвитком складних систем. – 2013. – Вип. 16. – С.192–198. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Urss_2013_16_36.pdf

36.Мицюк С. Конкурентоспроможність економіки України: аналіз основних чинників / С. Мицюк // Вісник Київського Національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія. Економіка: науково-теоретичний журнал. – 2013. – №144. – С.26–28.

37.Мороз О.В. Методичні аспекти оцінювання стратегічного становища та економічної конкурентоспроможності підприємств середнього та малого бізнесу / О.В. Мороз, С.С. Воловодюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – №11. – С.22–27.

38.Нейкова Р.Н. Повышение конкурентоспособности – стратегический фактор экономического развития / Р.Н. Нейкова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №3(1). – С.13–19.

39.Николаев А.Ю. Механизм управления конкурентоспособностью предприятия как основа его экономического развития: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / А.Ю. Николаев. – М., 2003. – 170 с.

40.Овсієнко А.М. Сільське господарство України: стан, конкурентоспроможність та перспективи інтеграції на європейському рівні [Електронний ресурс] / А.М. Овсієнко // Економічний вісник університету. – 2016. – Вип. 30(1). – С.76-82. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2016_30\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2016_30(1)_12)

41.Ожегов С.И. Словарь русского языка : 6-е исправленное и значительно дополненное издание / С.И. Ожегов. – М. : Оникс 21 век, 2004. – 1198 с.

42.Олексенко С.В. Удосконалення механізму управління конкурентоспроможністю фермерських господарств [Електронний ресурс] / С.В. Олексенко // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Сер.: Економічні науки. – 2014. – Вип. 8(1). – С.107-109. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8\(1\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8(1)_27)

43.Олехнович Г.И. Конкурентные стратегии: учеб. пособие / Г.И. Олехнович. – Минск : БГЭУ, 2010. – 262 с.

44.Омельяненко Т.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч.-метод. посібник / Т.В. Омельяненко, Д.О. Барабась, А.В. Вакуленко. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2009. – 272 с.

45.Павлова В.А. Прогнозування конкурентоспроможності підприємства методом екстраполяції [Електронний ресурс] / В.А. Павлова, Р.В. Губарєв // Прометей. – 2013. – №1. – С.160–163. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Prom_2013_1_34.pdf

46.Печінкин А. Про оцінку конкурентоспроможності товарів та товаровиробників / А. Печінкин, В. Фомін // Маркетинг. – 2000. – № 2. – С. 23-27.

47.Піддубний І.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / І.О. Піддубний, А.І. Піддубна. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2004. – 264 с.

48.Портер М. Конкуренция / М. Портер; Пер с англ. Под ред. Я.В. Заблоцкого. – М.; СПб: Вильямс, 2002. – 496 с.

49.Портер М. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / Портер М. – К., 2008. – 211 с.

50.Прайснер А. Сбалансированная система показателей в маркетинге и

сбыте / Прайснер А. – М. : Издательский дом Гребенникова, 2011. – 304 с.

51. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь : 5-е изд. / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с.

52. Реверчук С.К. Основи теорії економічної конкуренції [Текст]: навчальний посібник / С.К. Реверчук, Т.В. Сива, Л.С. Реверчук, С.К. Реверчук, Т.В. Сива, Л.С. Реверчук. – К.: Знання, 2007. – 271 с.

53. Семенова Л.Ю. Конкуреноспроможність аграрних підприємств: монографія / Л.Ю. Семенова ; Дн-ська держ. фін. акад. – Дн-ськ : ДДФА, 2013. – 164 с.

54. Скоробогатова Н.Є. Модель оцінки конкуреноспроможності промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н.Є. Скоробогатова, М.Ю. Гергель // Економічний форум. – 2014. – Вип. 1. – С.153–161. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_1_30.pdf

55. Стивенсон В.Дж. Управление производством / В.Дж. Стивенсон; [пер. с англ.] – М. : ООО «Издательство «Лаборатория Базовых Знаний», ЗАО «Издательство БИНОМ», 1998. – 928 с.

56. Ткачук Г.Ю. Формування конкуреноспроможності малих підприємств агробізнесу: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / Г.Ю. Ткачук. – Житомир : ЖДТУ, 2012. – 200 с.

57. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентоздатністю організації: підручник / Р.А. Фатхутдінов, Г. В. Осовська. – К. : Кондор, 2009. – 470 с.

58. Харчук Т.В. Складові управління конкуреноспроможністю у системі економічного управління підприємством [Електронний ресурс] / Т.В. Харчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – Вип. 44. – С.245–251. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vetp_2013_44_58.pdf

59. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : Підручник / Шершньова З. Є. – Київ. нац. екон. ун-т. – 2-е вид., перероб. і допов. – К., 2004. – 699 с.

60. Шимко О.В. Конкуреноспроможність торговельних підприємств: теоретико-методологічний і практичний аспект / Шимко О.В. // Наукові записки. – Острог, 2005. – Вип. 7, ч.1. – С. 428 – 434.

61.Шубович Т.А. Аспекти управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Т. А. Шубович // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2011. – Вип. 19. – С. 437-440. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZnpPdatu_2011_19_103

62.Ярмак М.Р. Концептуальні положення управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств / М. . Ярмак // Агросвіт. – 2016. – № 6. – С. 96-106.

63.Ярмак М.Р. Механізм підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс] / М.Р. Ярмак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2016. – Вип. 17(4). – С. 75-81. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(4\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(4)_20)

64.Яценко І.В. Управління конкурентними стратегіями та конкурентоспроможністю підприємства / І. В. Яценко // Економіка та управління на транспорті. – 2018. – Вип. 2. – С. 270–274.

65.Яшин Н.С. Конкурентоспособность отечественных предприятий: развитие и стандартизация управления. Монография / Жулина Е.Г., Гугелев А.В., Семченко А.А., Фролова Е.А. и др. – Саратов, 2017. – 180 с.